

BIJGAAND RAPPORT

VISIES VAN STAKEHOLDERS UIT HET NEDERLANDSTALIG BRUSSELS ONDERWIJS

Kenneth HEMMERECHTS & Dimokritos KAVADIAS

Bijlage bij
“CREËREN VAN PLAATSEN
IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS.
Evaluatie en lokalisatie van de noden
in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest”

WORKING PAPER IN HET KADER VAN HET ONDERZOEK

"Creëren van plaatsen in het secundair onderwijs.

Evaluatie en lokalisatie van de noden in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest"

Brussels Studies Institute, perspective.brussels, 2018

AUTEURS

Kenneth HEMMERECHTS & Dimokritos KAVADIAS

BRIO, Vrije Universiteit Brussel

STUURCOMITÉ VAN HET ONDERZOEK

Julie LUMEN, Anne DUJARDIN, Xavier DEHAIBE, Corentin DUSSART, Morgane VAN LAETHEM (perspective.brussels)

LAY-OUT

Kaligram bvba

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Christophe SOIL, directeur-generaal, perspective.brussels

MEER INFORMATIE

Dienst Scholen, perspective.brussels

Naamsestraat 59

1000 Brussel

info@perspective.brussels

www.perspective.brussels/nl/dienst-scholen

Reproductie toegestaan met bronvermelding

© 2018 perspective.brussels & Brussels Studies Institute

INLEIDING

Onderwijsbeleid is een schoolvoorbeeld van beleid dat niet enkel top-down tot stand komt. Het krijgt binnen de Vlaamse en Brusselse context vorm op basis van “governance”. In tegenstelling tot “government” impliceert deze “governance” immers de inbreng van maatschappelijke actoren in de totstandkoming, uitvoering, evaluatie en bijsturing van het beleid (Keman & Ait Malouk, 2002). Belanghebbenden, stakeholders uit zowel beleidskringen, vanuit de inrichtende machten, alsook het maatschappelijk middenveld, bepalen in de huidige institutionele context mee hoe het onderwijsbeleid in Vlaanderen in de praktijk vorm krijgt. Het onderwijsveld zelf is echter versnipperd en kent in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een hoge mate van complexiteit. De “governance” wordt er niet bepaald door één actor of een set van actoren. Als er al sprake is van een “Noeud Bruxellois”, dan is dat zeker merkbaar op het domein onderwijs.

Om het beleid, de beleidsalternatieven, mogelijke scenario's en mogelijke pistes in kaart te brengen waarbinnen onderwijsbeleid vorm kan krijgen zijn de visies van de stakeholders bijgevolg cruciaal. De stakeholders bepalen ten dele de richting en de vorm die het beleid krijgt, maar deze actoren streven niet steeds dezelfde doelen na of

kunnen grondig verschillen over de in te zetten middelen, indien er al een consensus zou bestaan over de doelen. Sommige auteurs maken hier de analogie met ondernemers: in domeinen zoals het onderwijsbeleid worden innovaties en beleid gedragen door de vorming van coalities tussen stakeholders die zich gedragen als “beleids-entrepreneurs” (Mintrom, 2000). Verandering in het onderwijslandschap is enkel succesvol te initiëren als de stakeholders erin slagen om een beleidsgemeenschap te vormen met dezelfde opvattingen over de te volgen weg en de te gebruiken middelen.

Het huidig onderzoek bij stakeholders uit het Nederlandstalige secundair onderwijs in Brussel geeft bijgevolg zicht op de mate van overeenstemming in doelen en de mate waarin er momenteel een consensus bestaat in het gebruik van middelen om deze doelstellingen te behalen.

In de volgende sectie overlopen we kort de gehanteerde methodologie, gevolgd door de resultaten van de analyse. We eindigen met een korte conclusie die de krachtlijnen op een rijtje zet.

1. OPZET

Om de visies van Nederlandstalige stakeholders over de schoolcapaciteit in het Brussels secundair onderwijs te verkrijgen, maakten we gebruik van semigestructureerde interviews. Aangezien we in eerste instantie op zoek zijn naar visies en opvattingen leek een *doelgerichte* selectie en *kwalitatieve* bevraging van deze experts een cruciale stap (Bryman, 2016). We benaderden een beperkt aantal respondenten die als expert inzake schoolcapaciteit kunnen omschreven worden.

De steekproef was doelgericht omdat de respondenten gespecialiseerde kennis dienden te hebben over het Brussels onderwijsveld. Om opgenomen te worden in dit onderzoek, moesten de respondenten deel uitmaken van de groep van actoren die het beleid mee vorm geven aan het Nederlandstalig onderwijsveld in Brussel. Aangezien het onderwijsbeleid vooral door de intermediaire actoren wordt gemaakt, hebben we de focus gelegd op de experts die zich op het niveau van de onderwijsverstrekkers bevonden. We gingen daarbinnen vooral op zoek naar respondenten wiens visie belangrijk kan worden geacht voor het bepalen van de koers van de eigen organisatie. De steekproef was kwalitatief omdat een representatieve (niet-doelgerichte) steekproef geen geschikte manier was om de onderzoeksvraag te beantwoorden.

Een semigestructureerde vragenlijst (topiclijst - zie bijlage) werd gebruikt gedurende de interviews. Een aantal vragen peilden naar de diagnose van de problematiek van schoolcapaciteit in Nederlandstalige Brusselse scholen en over de schoolinfrastructuur.

De respondenten werden niet beperkt in tijd en konden vrijuit hun zeg doen. De interviews duurden gemiddelde 60 minuten. Elk interview werd digitaal opgenomen met de toelating van elke respondent.

Op deze manier slaagden we erin de meningen te verkrijgen van een aantal Nederlandstalige experts in het Brussels onderwijsveld. We hebben de volgende selectie van leidinggevende figuren in het Brussels Nederlandstalig onderwijs bevroegd: Petrus Van den Cruyce (LOP SO) (1); Maité Schiepers (Scholengroep Sint Gorik) (2); Christel Herbosch (KOCB) (3); Erwin De Mulder (GO! codi SO) (4); Gerda Calders (GO! codi basisonderwijs) (5); Piet Vandermot (Scholengroep St Goedele/ Directie Sint-Guido-Instituut) (6) en Bruno Sagaert (OVSG) (7).

2. ANALYSE DOOR STAKEHOLDERS

De resultaten van de interviews kunnen onderverdeeld worden aan de hand van de volgende onderwerpen:

1. **de historiek van de capaciteitsproblematiek**
2. **de reputatie van het Nederlandstalig onderwijs**
3. **manieren om capaciteit te monitoren**
4. **het plaatstekort in basisscholen en mogelijk ook in de eerste graad secundair onderwijs**
5. **de relatie residentiële ontwikkeling en scholenbouw**
6. **schoolcapaciteit en beschikbaarheid leerkrachten**
7. **de “ideale” school voor Brussel**
8. **de aanmeldingsprocedure**
9. **bouwplannen en bouwproblemen.**

Deze thema's zijn relevant bij het fenomeen van schoolcapaciteit: zij handelen over het verleden van de problematiek maar ook de belangrijke invloeden (waaronder de reputatie van het Nederlandstalig onderwijs) en ideale scenario's ten behoeve van schoolcapaciteit. De aanpak van de interviews was gericht op het nagaan in welke mate dezelfde analyse van de situatie gemaakt werd door de verschillende actoren. In functie hiervan werd gepeild naar de mate waarin de voorstellen om de situatie aan te pakken werd gedeeld. Onder de respondenten peilden we naar de mate van consensus met betrekking tot de besproken thema's. Zo merkten we een gedeeltelijk consensus over de situatieschets. Deze elementen werden niet door iedereen onderschreven of als relevant bevonden. Dit neemt niet weg dat hierover wel een consensus zou kunnen ontstaan. In de interviews kwamen ten slotte ook een aantal stellingen of analyses aan bod die niet werden gedragen door andere stakeholders en die verwijzen naar politiek geladen conflictmaterie. Het afbakenen van deze elementen van onenigheid laat toe af te bakenen welke scenario's zijn uitgesloten of disproportioneel veel energie zouden eisen.

Uit bovenstaande volgt ook duidelijk dat de huidige aanpak niet gericht is op het in kaart brengen van “representatieve” opinies of uitspraken. We werken niet met een steekproef en we peilen niet naar gestandaardiseerde houdingen. We richten ons derhalve niet op het formuleren van generaliserende uitspraken. Wat we met de aanpak wel beogen is de diversiteit en gedragenheid van ideeën en standpunten bij relevante actoren in kaart brengen.

2.1. Historiek van de capaciteitsproblematiek

Elementen van consensus

Alle stakeholders delen dezelfde analyse over de aard en het ontstaan van de capaciteitsproblematiek in het Brussels Nederlandstalig onderwijs. Daarbij verwijzen ze naar de rol die de taalwetgeving heeft gespeeld bij de oprichting van het Nederlandstalig secundair onderwijs in Brussel (zie ook Janssens, Chaltin & Mares, 2013). Kinderen naar een Nederlandstalige school sturen in Brussel werd als een daad van Vlaams burgerschap gezien in de jaren 1970.

De situatie is echter veranderd. Twintig jaar geleden werden er secundaire scholen gesloten door de afname van het aantal inschrijvingen. Dit werd vooral veroorzaakt door de stadsvlucht van inwoners. De beweging van vooral jonge gezinnen naar de rand, alsook de oprichting van scholen in de rand hebben ervoor gezorgd dat zowel Brussel als de Brusselse scholen ontvolkten. Men heeft in de late jaren '80 tevens rationalisering doorgevoerd in het onderwijs. Dat heeft zich vooral vertaald in een sluiting van vele kleine scholen en de toename van schaalgrootte. Terzelfdertijd werd infrastructuur niet onderhouden of vermarkt. De afbouw van capaciteit was dus een gevolg van het samengaan van een afname in leerlingenaantallen met een rationaliseringsbeweging. De laatste tien jaar hebben we echter te maken met een hernieuwde demografische groei en een toename van schoolgaande jeugd. Het onderwijs is een van de maatschappelijke sectoren die deze beweging aan den lijve heeft ondervonden.

“Er is een dalende trend geweest van het Nederlandstalige onderwijs. Dat is meer dan twintig jaar terug. Er zijn een aantal scholen gesloten. (...) Waarschijnlijk gaat men uit van een betere kwaliteit waardoor die aantrekkingskracht groter is. De capaciteitsproblematiek is daaraan gekoppeld.

Vroeger heeft men scholen moeten sluiten door te weinig vraag. Nu moet men leerlingen weigeren. Dat is een groot verschil met pakweg 20 jaar terug” (interview 4).

Deze groei heeft zich vooralsnog enkel in het basisonderwijs doorgezet maar iedereen verwacht dat er ook een tekort aan plaatsen zal optreden in het secundair onderwijs. De simulaties binnen het kader van het huidige project wijzen overigens ook op een beperkt tekort tegen 2025. Een groot deel zijn echter plaatsen die als niet aantrekkelijk worden gezien, vermits ze zich situeren in een TSO-BSO-context.

Dit werd door alle respondenten naar voren gebracht. Bijvoorbeeld respondent 1 stelde dat:

“In het secundair onderwijs is er op dit moment nog altijd voldoende plaats voor iedereen maar bepaalde scholen zijn zo populair dat er drie keer zoveel leerlingen proberen binnen te geraken dan dat er plaats is. Je krijgt dan fysieke wachtrijen of wachtlijnen achter de computer. Maar er is nog altijd plaats voor iedereen in het secundair onderwijs” (interview 1).

Een respondent gaf ook aan dat ouders vaker kiezen voor “ASO-scholen”, scholen die gericht zijn op doorstroming naar het hoger onderwijs. Dit staat in contrast met het overschot aan plaats in scholen die vooral een BSO en TSO-aanbod hebben. Deze scholen hebben nog steeds plaats in de eerste graad (interviews 4-5). Volgens de respondent in interview 1:

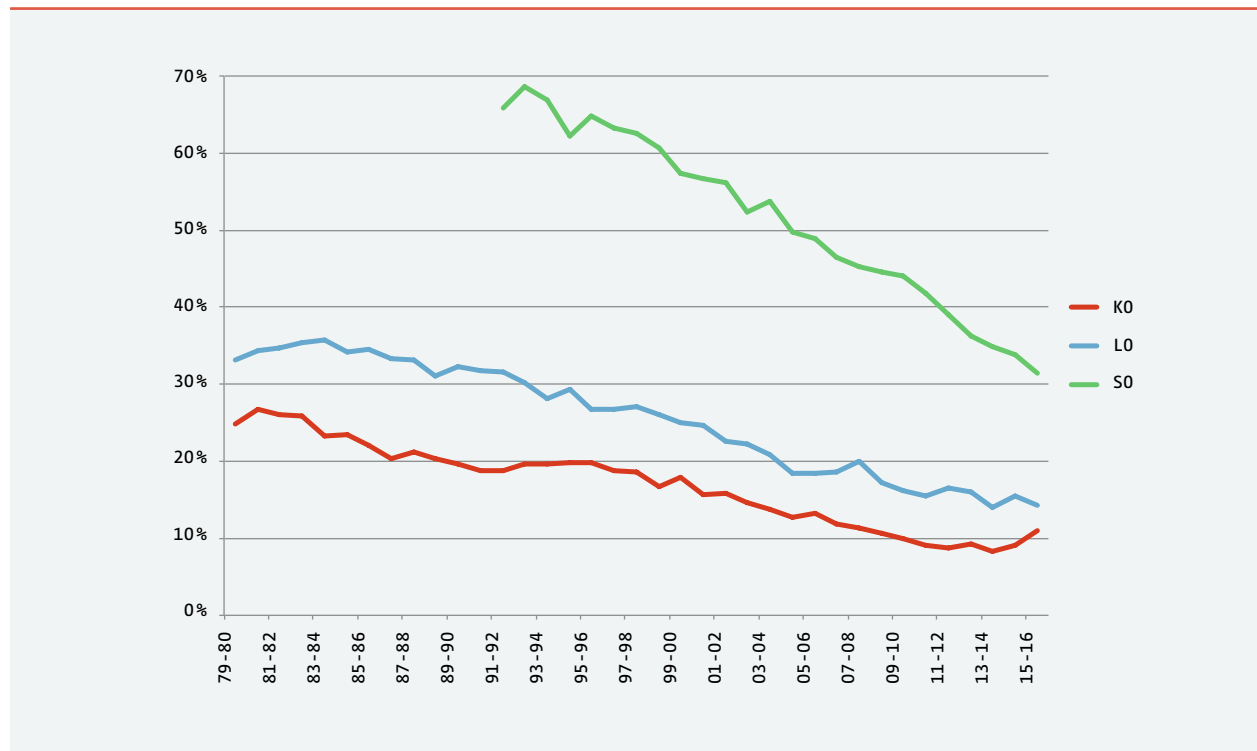
“We zien wel dat de meeste leerlingen proberen te starten in een school met een ASO bovenbouw. En dan eventueel afzakken naar technisch en BSO. Dat zit er nog altijd ingebakken. Nochtans weet men in het basisonderwijs vrij duidelijk wat een bepaalde leerling aankan en dat ook zegt aan de ouders. Maar de ouders hebben het laatste woord. Met alle gevolgen van dien. Leerlingen die ontmoedigd geraken omdat ze voor de zoveelste keer moeten veranderen.”

Elementen van partiële consensus

Zo stelde een beperkt aantal respondenten dat Brussel momenteel een overaanbod kent van pure ASO-scholen. In vergelijking met de rest van Vlaanderen waar 45% van de leerlingen in het algemeen secundair onderwijs zit, heeft het Nederlandstalig onderwijs in Brussel 50% ASO-leerlingen. Een aantal stakeholders stellen dat er maatschappelijk (en economisch) echter vooral een nood zou bestaan aan proportioneel iets meer BSO, TSO of gemengde scholen (ASO, TSO of ASO, BSO, TSO) (dit kwam bijvoorbeeld ter sprake in interview 6).

Daarnaast werd aangegeven dat veel secundaire scholen in Brussel vooral gericht zijn op leerlingen uit de Rand. Onderstaande figuur (figuur 1) illustreert de evolutie van het aandeel leerlingen gehuisvest in de rand die in Brussel school lopen. De tijdreeksen verzameld vanaf het einde van de jaren 1970 door de Nederlandse cultuurcommissie (NCC) en vanaf 1989 de Vlaamse Gemeenschapscommissie laten ons toe twee vaststellingen te maken. In de eerste plaats zien we dat vooral secundaire scholen bevolkt werden door leerlingen uit de rand. Dat bracht met zich mee dat scholen zich al dan niet bewust richtten op dit specifiek publiek in hun aanpak. In de tweede plaats stellen we vast dat dat de instroom van leerlingen uit die rand drastisch aan het afnemen is.

Deze beweging is sterk geweest in het basisonderwijs maar trekt zich sinds de jaren 1990 ook door in het secundair onderwijs. Volgens een aantal stakeholders blijven schoolbesturen en schoolteams echter nog steeds teveel gericht op de leerlingen uit de rand. Ze blijven hun beleid en werkwijze nog steeds hierop af te stemmen, terwijl dit misschien best kan worden herbekeken in functie van de jongeren uit Brussel.

FIGUUR 1: PERCENTAGE AANDEEL LEERLINGEN UIT DE RAND PER JAAR, PER ONDERWIJSNIVEAU - NEDERLANDSTALIGE SCHOOL IN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST.

KO: Kleuteronderwijs – LO: Lager Onderwijs – SO: Secundair Onderwijs
Bron: Vlaamse Gemeenschapscommissie, 2017

Elementen van dissensus

Een eerste element van onenigheid is de focus van elk beleidsdomein in Brussel. Zo stelde een respondent dat schoolcapaciteit deel uitmaakt van een breder capaciteitsprobleem in Brussel. Zo is er ook een tekort aan bijvoorbeeld zwembaden en crèches in Brussel. Respondent 4:

“Zorg dat de mensen in Brussel krijgen waar ze recht op hebben.”

Volgens deze respondent, zou het beleid dus in eerste instantie gericht moeten zijn op de mensen die er wonen. Een tweede element van onenigheid betreft de vrije schoolkeuze van ouders. Volgens één respondent geeft de vrije schoolkeuze van ouders aanleiding tot een deel van de problemen die voortvloeien uit de capaciteitsproblematiek (respondent 7). De keuzevrijheid zorgt voor ongelijke spreiding in functie van populariteit en verhoogt de subjectief ervaren schaarste. Deze stemt helemaal niet overeen met een objectief tekort (zie hoger).

2.2. Reputatie van het Nederlandstalig onderwijs in Brussel

Elementen van consensus

Volgens de respondenten bestaat er al geruime tijd een perceptie van “hogere kwaliteit” van het Nederlandstalig onderwijs in Brussel bij de ouders. Er zou ook een voorkeur bestaan van ouders voor scholen met een *uitgesproken* ASO-profiel. Het gaat dan om secundaire scholen met een zuiver ASO-aanbod (met name latijn, wetenschappen en andere richtingen) en met een bovenbouw gericht op de doorstroming naar het hoger onderwijs. Dit fenomeen geldt niet enkel voor Brussel of voor het Nederlandstalig onderwijs. Het beeld dat ASO “beter” is dan de andere onderwijsvormen is sterk aanwezig bij alle gemeenschappen. Het Nederlandstalig onderwijs in Brussel bestaat echter in hogere mate uit ASO-scholen (in vergelijking tot het Vlaams of Franstalig gemiddelde). Dit draagt wellicht ook bij tot het beeld van het Nederlandstalig onderwijs bij ouders. Bijvoorbeeld in interview 5:

“Het Nederlandstalig onderwijs ligt goed in de markt. Ik heb de overgang meegemaakt. Het Nederlandstalig onderwijs is strikter en duidelijker desondanks het voor sommige kinderen een andere taal is. De ouders beseffen heel goed dat het Nederlands in Brussel nodig is.”

Elementen van partiële consensus

Volgens één respondent trekken “sterke” leerlingen in het basisonderwijs ook andere leerlingen mee: hun transitie naar een secundaire school trekt andere ouders mee (interview 4):

“Ik zal nog eens de situatie in Molenbeek terugpakken. Ik heb het daar gezien hoe dat gaat. Het zesde leerjaar van de basisschool: sterke leerlingen, middelmatige en zwakkere leerlingen. Zelfs als er maar één of twee sterke leerlingen zitten, als die hun schoolkeuze voor het secundair maken, dan kiezen die voor een richting latijn enzovoort. Als je dat niet hebt in uw school dan zeggen die ouders dat je daar niet sterk kan doorstromen, wij gaan naar een school waar dat wel kan. Op zich is dat geen probleem dat die twee weggaan. In de hoofden van die andere ouders speelt dat een rol. Die zien dat de slimste ergens anders naartoe gaan, dat zal hier geen goeie school zijn. Wij hebben altijd gezegd dat

we die latijn richting moeten houden. Dat is wat tegen de stroom in om te tonen dat je wel hier voort kunt. Het heeft dus te maken met het studieaanbod tweede en derde graad. Niet zo zeer de eerste graad. Acht jaar geleden was dat zo.”

Hieruit blijkt dat de keuze voor een secundaire school in hoofdzaak wordt bepaald door de onderwijsvormen die in de bovenbouw worden aangeboden. “Zuivere ASO-scholen” (ie. scholen die enkel studierichtingen binnen het algemeen secundair onderwijs aanbieden in hun vestigingsplaats) hebben hierbij een reputatie die nauwer aansluit bij hetgeen ouders onder “kwaliteit” verstaan.

Dit impliceert dat het verschaffen van adequate informatie bij de oriëntering bij overgang van het basis- naar het secundair onderwijs cruciaal wordt geacht om dergelijke processen tijdig te kunnen ombuigen. Deze opmerking verwijst naar een kernprobleem in de transitie van basis naar secundair en overstijgt het specifiek Brussels probleem. In het Vlaams onderwijssysteem blijft de context van de bovenbouw van de secundaire school bepalend voor het prestige van de school en dus ook voor de aantrekkingskracht voor ouders. Deze vaststelling werd zeer recent tevens bevestigd in een onderzoek dat zich specifiek focust op de overgang van het basis naar het secundair onderwijs bij leerlingen, uitgevoerd in Gent en Antwerpen (Transbaso onderzoek, zie o.m. Goosen et al., 2017, of de website <http://vanbasisnaarsecundair.be/>¹). De kans is uitermate groot dat dit fenomeen niet enkel in de Nederlandstalige scholen optreedt. Wellicht speelt een dergelijk proces van reputatiebepaling ook mee in het Franstalig onderwijs in Brussel.

2.3. Manieren om capaciteit te monitoren

Elementen van consensus

Volgens de respondenten zijn er drie indicatoren die toelaten de schoolcapaciteit te monitoren en in kaart te brengen. Ze verwijzen naar:

1. de grootte van de klas, rekening houdende met de veiligheidsnormen en mogelijkheid tot speelruimte,
2. het aantal weigeringen geregistreerd door schooldirecties in het voorafgaand schooljaar en,
3. de wachtlijsten van scholen tijdens aanmeldingen.

¹ Geraadpleegd op 5/12/2017.

De monitoring van capaciteit is echter een verantwoordelijkheid van de schoolbesturen en is afhankelijk van hun gepercipieerde noden. Scholen moeten nagaan wat de optimale grootte van een klas is en zij meten ook diverse indicatoren van schoolcapaciteit. Doordat zij mee bepalen hoeveel kinderen zij kunnen onderrichten, zullen er ook wachtlijsten van scholen bestaan als de voorkeuren de ingeschatte capaciteit overstijgen. Dit kan op gespannen voet staan met de wensen van ouders die een voorkeur kunnen hebben voor een specifieke school. De wachtlijsten van scholen zijn meestal een uiting van deze ouderlijke wensen (of noden).

Volgens de respondenten is onderbezetting een veel voorkomend fenomeen in bepaalde scholen en vooral richtingen in het secundair onderwijs, m.n. in de eerste graad van scholen met een TSO of BSO-bovenbouw en in de tweede en derde graad ASO (zie bijvoorbeeld interview 2).

“Er is een overaanbod aan ASO richtingen, er zou ook voor BSO en TSO meer gedaan moeten worden in Brussel” (interview 2).

Volgens de analyse van deze respondent kent het Nederlandstalig onderwijs een trechter in de eerste graad. Ouders uiten een voorkeur voor scholen met een zuivere ASO-bovenbouw. Dit heeft tot gevolg dat de scholen met een niet-ASO bovenbouw een kleinere instroom hebben dan gemiddeld in de eerste graad. De selectie tijdens en na de eerste graad van het secundair zorgt er echter voor dat een aandeel van de leerlingen die aanvankelijk in “zuivere ASO-scholen” ingeschreven waren, zich dient te heroriënteren naar een TSO-BSO bovenbouw. Dit fenomeen van “waterval” impliceert derhalve een leerlinginstroom na het 1ste of 2de jaar naar een andere instelling, waardoor de tweede en derde graad van ASO-scholen over meer capaciteit beschikken dan gemiddeld. Het proces van “hoog mikken” en “afstromen” zorgt dus voor een dubbele beweging die een preciese inschatting van capaciteit zowel in “zuivere ASO-scholen” als in de andere scholen bemoeilijkt.

Volgens een recent opleidingskadaster mee opgesteld door de “Brusselse Adviesraad van Nederlandstalige Sociale Partners” over de bezetting per richting (IB EFE Bruxelles & Bansa, 2016), zijn de handelsrichtingen de meest populaire richtingen, zowel in de 3de graad van het TSO (41,3%) als het BSO (35,8%). Volgens respondent 4 hangt de bezetting van richtingen samen met “culturele verschillen” tussen de leerlingpopulaties (interview 6). Volgens deze stakeholder met een ervaring in het onder-

wijs die een aantal decennia overspant, wil het gros van die jongeren vooral in de handel belanden. Ze zijn minder geïnteresseerd in afstudeerrichtingen die momenteel een schaarste kennen op de arbeidsmarkt (vb. personenzorg), maar gaan voor richtingen die een ondernemersmentaliteit vragen. Er is bijgevolg ook een “mismatch” tussen de mentaliteit van de leerlingen en de vragen van de arbeidsmarkt.

2.4. Het plaatstekort in basisscholen en mogelijk ook in de eerste graad secundair onderwijs

Elementen van consensus

Er is een duidelijke schaarste in het basisonderwijs. Volgens de respondenten staan er wel vele projecten in de startblokken. Scholenbouw en de planning van scholenbouw is echter een complexe aangelegenheid. De stakeholders merken op dat de situatie in 2016 al in gunstige richting is geëvolueerd in vergelijking tot de situatie van 2009. Alle actoren wijzen hierbij sinds de aanvang van de capaciteitsproblematiek, op de hulp geboden door de *Vlaamse Gemeenschapscommissie* en de *Dienst Scholen van perspective.brussels* om op korte termijn tegemoet te kunnen komen aan de noden.

Volgens alle respondenten is het verhogen van de klasgrootte geen oplossing voor het capaciteitsvraagstuk. Het toelaten van extra leerlingen in de klassen kan immers de draagkracht van leerlingen en leerkrachten onder druk zetten.

“De instroom die er nu is en de diversiteit van leerlingen maakt ook dat het niet altijd wenselijk is dat klassen zo groot zijn. Men moet het beheersbaar houden want het heeft een werking aan twee kanten. Het overbelast de leerkrachten die dan misschien op een bepaald moment afhaken. Het is ook geen bevorderlijk iets voor een leerling die hierdoor misschien door de mazen van het net valt en niet de kansen krijgt om verder te groeien in de richting waar hij wel in thuis hoort. De draagkracht en draaglast van een school is belangrijk om mee te nemen. Er moet kwaliteit geboden worden om de leerlingen zo ver mogelijk te brengen” (interview 2).

Een ander heikel punt in de capaciteitsbepaling is de noodzaak om de leerplichtcontrole op te drijven in Brussel (interview 7). Een van de grote frustraties van schooladministraties is dat er geen eengemaakt overzicht van aanmeldingen en inschrijvingen bestaat. Het huidige systeem van aanmeldingen is immers enkel volledig dekkend voor het Nederlandstalig basisonderwijs en slechts beperkt geldig voor het Nederlandstalig secundair onderwijs. Daarnaast dient te worden opgemerkt dat een aanmelding geen inschrijving is: wie zich aanmeldt en een school van keuze heeft toegewezen gekregen dient deze immers nog om te zetten in een inschrijving. Daarnaast kunnen ouders nog beslissen tot in september om –ondanks een inschrijving in een school van keuze in Brussel– hun kind in te schrijven in een school die buiten dit LOP-gebied valt. Hoewel het aanmeldingssysteem al omvattend is, kan het nog steeds geen dubbele inschrijvingen en “last-minute verschuivingen” inperken. Daarnaast blijft een eengemaakt overzicht uit aangezien het Franstalig onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest buiten beeld blijft. Een geïntegreerd overzicht van de inschrijvingen voor alle jongeren uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zou een permanente controle op de leerplicht mogelijk maken.

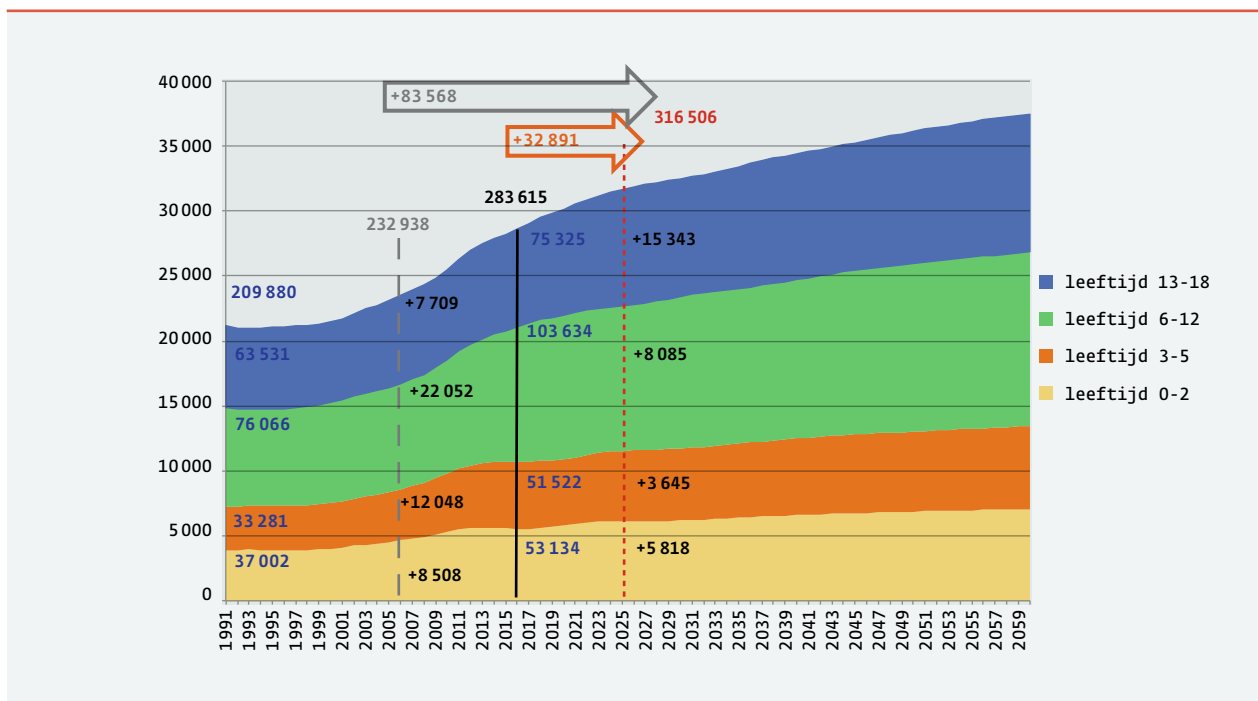
De stakeholders merken tevens op dat het tekort in de eerste graad van het secundair onderwijs –zoals eerder gesteld– niet overal aanwezig is. Er wordt vooral gewezen op een tekort in de scholen met een ASO-bovenbouw. Er rest echter nog plaats in de scholen zonder een dergelijke bovenbouw (zie boven).

2.5. Relatie residentiële ontwikkeling en scholenbouw

Elementen van consensus

De demografische groei van de jongere leeftijdsgroepen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is geografisch geconcentreerd. Zo bestaat er een sterke demografische groei in de zogenaamde “croissant pauvre” (de oude industriële wijken rond het kanaal) (interview 4). In een gemeente zoals Sint-Jans Molenbeek is het aantal inwoners van 71 000 in 1981 toegenomen tot 97 000 in 2016. Deze toename is vooral te wijten aan de groei bij de jongere leeftijdsgroepen en middels migratie.

FIGUUR 2: DEMOGRAFISCHE EVOLUTIE BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST (19 GEMEENTEN) TOT 2016 - PREDICTIES TOT 2060 VOOR DE LEEFTIJDEN 0-18 JAAR.

Bron: Federaal Planbureau, 2017

De bevolkingstoename vraagt om residentiële vernieuwing en om de inplanting van nieuwe wooneenheden. Nieuwe residentiële ontwikkelingen dienen echter rekening te houden met een multifunctionele planning. Scholenbouw dient bijgevolg integraal te worden opgenomen in de planning. Dit liep vaak spaak in het verleden. Bijvoorbeeld in Neder-over-Heembeek werden er appartementsblokken ingeplant zonder bijhorende schoolinfrastructuur:

“Als je vernieuwing in wijken krijgt enzovoort, ik denk aan Neder-over-Heembeek waar men een heel nieuwe wijk heeft gemaakt maar geen school heeft voorzien. Men denkt daar niet over na. Het openbaar vervoer moet ook volgen” (interview 5).

Dus naast het rekening houden met de inplanting van scholen, dient ook mobiliteit en vooral de mogelijkheid van leerlingen secundair om zich gemakkelijk en veilig via het openbaar vervoer te verplaatsen, systematisch te worden onderzocht door de beleidsmakers. Voorliggende studie houdt, bij het in kaart brengen van mogelijke interessante sites voor de creatie van bijkomende schoolcapaciteit, dan ook rekening met de toegankelijkheid via het openbaar vervoer.

Elementen van mogelijke dissensus

Eén respondent uitte echter de bezorgdheid dat scholen ook hinder kunnen veroorzaken. De concentratie van kinderen, het verkeer van en naar de locatie en de informele activiteiten rond een school (jongeren die blijven “hangen”) kunnen echter ook voor overlast zorgen in dichtbevolkte wijken. Er zou een nood zijn om scholen meer aan de rand te plaatsen:

“Te veel mensen op één plek is niet goed voor het welbevinden” (interview 6).

Deze opvatting wordt echter niet algemeen gedeeld.

2.6. Schoolcapaciteit en beschikbaarheid leerkrachten

Elementen van consensus

Naast de infrastructuur en capaciteit wijzen alle stakeholders ook op het belang van het aantrekken en behouden van een ervaren lerarenkorps. In het Nederlandstalig onderwijs is het verloop van leerkrachten, zowel in het basis- als in het secundair onderwijs buitensporig hoog². In het basisonderwijs wordt er een algemeen tekort aan leerkrachten ervaren.

Elementen van partiële consensus

Volgens een respondent vereisen “pure ASO scholen” minder schoolpersoneel (interview 7). Respondent 7 vond ook dat er een nood is aan leerkrachten met een migratieachtergrond. Zij kunnen als rolmodellen dienen (dit kwam ook ter sprake in interview 1). Momenteel is het lerarenkorps verre van divers. Het zal wellicht ook extra inspanningen vragen om gericht jongeren te rekruteren met een migratie-achtergrond.

2.7. De “ideale” school voor Brussel

Elementen van dissensus

Als we bij de respondenten peilden hoe zij de “ideale” school in Brussel zagen kwamen we al snel op de marges van consensus tussen de stakeholders.

Volgens sommige respondenten dienen ideale Brusselse scholen vlot bereikbaar en goed verspreid te zijn. Ze moeten echter niet noodzakelijk alles aanbieden (interviews 2-3).

Een respondent zag heil in minder secundaire scholen maar met een veel grotere capaciteit en groter aanbod (dit is ter sprake gekomen in interview 4):

² In het secundair onderwijs wijzen de stakeholders met een directiefunctie vooral op een ervaren tekort aan leraren Frans, wetenschappen en wiskunde. Naast deze schaarste bestaat er ook een overaanbod aan leerkrachten geschiedenis, lichamelijke opvoeding en humane wetenschappen.

“Voor het secundair: zoals Nederland: minder secundaire scholen maar een veel grotere capaciteit en een groter aanbod. Vlot bereikbaar en alles integreren. Gewoon, Deeltijds, kunst, om de infrastructuur maximaal te benutten”.

Men spreekt dan over scholen die als ideale schaal een omvang hebben van circa 800-1200 leerlingen. Hier bestaat echter geen eensgezindheid over, aangezien andere onderwijsverstrekkers vooral wijzen op het belang aan nabijheid.

Volgens een respondent zijn brede scholen ook interessant. Andere stakeholders drukten over het de concrete wenselijkheid van brede scholen enige scepsis uit. Principieel klinkt een dergelijk concept goed, maar praktisch brengt het problemen met zich mee over de verantwoordelijkheid van het gebruik van infrastructuur (interview 1).

2.8. De aanmeldingsprocedure doorgelicht

Elementen van consensus

De capaciteitsproblematiek heeft in het Nederlandstalig onderwijs reeds vanaf 2009 aanleiding gegeven tot het experimenteren met een elektronische aanmeldingsprocedure. In het eerste experimentele jaar werd dit systeem toegepast in het basis- en de eerste graad van het secundair onderwijs. Na deze initiële experimentele fase werd het aanmelden voor het secundair afgevoerd. Het werd uiteindelijk pas terug ingevoerd voor de inschrijvingen in de eerste graad van het secundair onderwijs in een beperkt aantal scholen in het schooljaar 2015-2016. In tegenstelling tot het eerste aanmeldingsexperiment, konden ouders zich elektronisch aanmelden voor een aantal scholen. Er was immers niet voor alle scholen een probleem van schaarste (zie boven). De procedure werd beperkt tot de scholen die in het verleden een grotere vraag kenden dan ze plaatsen konden aanbieden. Het gaat in hoofdzaak om scholen met een ASO-bovenbouw.

Het inschrijvingsdecreet beperkt de mogelijke manieren om de rangorde van aanmeldingen te bepalen in het secundair. In het basisonderwijs kan men bijvoorbeeld werken met afstand van de woon- of werkplaats tot de school. Dit wordt niet als een geldig criterium weerhouden voor het secundair. De rangorde van aanmelding werd er gebaseerd op de chronologie van aanmelding (de “snelheid”). Dit is volgens sommige respondenten niet rechtvaardig. Sommige ouders bleken immers een massa aan helpers in te huren om binnen de vereiste tijdspanne hun kind te laten aanmelden.

Binnen het lokaal overlegplatform werd ondertussen beslist dat de snelheid van aanmelding niet meer de doorslag zal geven. Het enig ander objectief criterium waarover men momenteel beschikt is het toeval te laten spelen. Indien er meer vraag dan aanbod is, zullen leerlingen worden geloot. Een blijvend probleem zijn echter de dubbele en driedubbele inschrijvingen. Ouders kunnen hun kind nog steeds in verschillende scholen blijven aanmelden buiten de werkingszone van het lokaal overlegplatform, m.n. het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Ouders kunnen dus tegelijkertijd hun kind aanmelden voor een aantal scholen in Brussel (in orde van voorkeur), maar ook inschrijven in een school in de rand, waar deze afspraken niet gelden.

In de ideale situatie gaat iedereen naar de school van zijn/haar keuze. Momenteel staat dat echter in schril contrast staan met de capaciteit van de gepeerde scholen:

“Het systeem dat nu voorligt - nu is het met snelheid van aanmelding - dat was snel ingenomen voor sommige scholen. Dat zou niet zo correct verlopen. Het lotingsysteem waarbij de tijdsregistratie niet meer belangrijk is. Misschien gaat dat de sociale mix bevorderen, of dat correct is, dat is nog iets anders. In de ideale situatie gaat iedereen naar de school waar hij wil gaan” (interview 4).

“Het zou ook beter zijn dat leerlingen maar één stoel kunnen innemen want nu melden zij zich aan hier in Brussel maar ook in scholen in de rand. Zij claimen dan drie stoelen en pas later beslissen ze waar ze gaan. Dat is niet eerlijk voor diegenen die geen stoel krijgen en noodgedwongen moeten zoeken waar ze terecht kunnen” (interview 3).

2.9. Bouwplannen en bouwproblemen

Elementen van consensus

Sinds de eerste vaststelling van het capaciteitsprobleem in het Nederlandstalig basis en secundair onderwijs (2008-2009) is er fors geïnvesteerd in capaciteit. In absolute termen heeft het Nederlandstalig onderwijs een spectaculaire groei doorgemaakt in het basisonderwijs. Daarnaast zitten ook een aantal bouwplannen in de pijpleiding voor het secundair onderwijs. Alle stakeholders verbonden aan inrichtende machten of organiserende instanties deden een aantal bouwplannen uit de doeken. De schoolbesturen worden echter geconfronteerd met een aantal problemen in het realiseren van die plannen. Zo is er om te beginnen een budgettair negatief klimaat.

Het is volgens respondenten ook gemakkelijker om scholen te bouwen in het basisonderwijs. In het secundair onderwijs moet namelijk rekening gehouden worden met het inrichten van specifieke richtingen (interview 7).

Eens men een infrastructuur bouwt voor de eerste graad dan heeft men ook infrastructuur nodig voor latere graden al weet men niet of die volgeraken. Dit is omdat de uiteindelijke oriëntering van leerlingen onzeker is (interviews 4-5).

Een ander probleem zijn de prijzen van bouwgrond en vastgoed in Brussel. De uitbreiding blijft daarom beperkt tot renovatie en/of bijbouwen (interviews 2-3).

De versnippering van middelen over verschillende netten en taalgemeenschappen zorgt er ook voor dat iedereen in dezelfde vijver vist en in ook in elkaars vaarwater zit (interviews 4-5).

CONCLUSIE

Er bestaat tussen de stakeholders van het Nederlandstalig secundair onderwijs in Brussel over de netten/koepels een sterke consensus over de kernpunten in de analyse van oorzaken. Er is ook consensus over de doelstellingen inzake scholenbouw, de benodigde investeringen en het lerarentekort.

Anderzijds zijn er ook discussiepunten die raken aan de eigenheid van netten/koepels op lange termijn (los van de capaciteitsproblematiek).

Samenvattend:

- > De leerlingenaantallen hebben sterke wijzigingen gekend de laatste 4 decennia. Deze werden gekenmerkt door een aantrekking van buiten Brussel, zijn beïnvloed geweest door een stadsvlucht en worden nu vooral gevoed door Brusselse jongeren zelf.
- > De huidige demografische druk is vooral voelbaar in het basisonderwijs.
- > In het secundair onderwijs is er tevens een verwacht tekort, gegeven de demografische evolutie.
- > In het secundair onderwijs is er momenteel echter geen “objectief tekort” (er is voor iedereen plaats in de richting van voorkeur) maar wel een “subjectief tekort”: ouders kiezen vooral voor scholen met een sterk ASO profiel.
- > Er bestaat een sterke voorkeur van ouders voor scholen met een uitgesproken ASO-profiel; dit ligt mede aan de basis van de subjectieve schaarste.
- > Volgens een aantal stakeholders heeft Brussel proportioneel te veel ASO-scholen en hebben we nood aan een technische school.
- > Ook zou het beleid van de scholen iets te veel gericht zijn op het blijven aantrekken van leerlingen uit de rand; er is echter onenigheid of de focus wel op de rand moet blijven.
- > Over de mogelijke impact van de onderwijsvrijheid op de capaciteitsproblemen bestaat sterke onenigheid tussen de verschillende stakeholders.
- > Het Nederlandstalig onderwijs wordt bij ouders geassocieerd met hogere onderwijskwaliteit.
- > De keuze van de sterkste leerlingen uit het basisonderwijs in de transitie naar een secundaire school trekt andere ouders mee.
- > Schoolbesturen monitoren de capaciteit op basis van de klasgrootte, het aantal weigeringen en de wachtlijsten.
- > Op dit moment bestaat er aan Nederlandstalige kant dus ook geen kadaster van het aantal plaatsen in het Brussels secundair onderwijs. In het kader van de Vlaamse capaciteitsmonitor wordt door een aantal Vlaamse stedelijke administraties (Antwerpen, Gent, Mechelen, Leuven) wel een instrument /template uitgetest om het aanbod in kaart te brengen. Dat deze oefening elders wel al plaats vindt lijken de geïnterviewden echter niet te weten.
- > Er heerst vooral een schaarste in een beperkt aantal richtingen (voornamelijk in het ASO) omwille van hun aantrekkelijkheid bij de ouders, terwijl een groot aantal richtingen, vooral in het TSO en BSO, nog steeds een onderbezetting kennen.
- > Een deel van de mismatch tussen de gevolgde richtingen en de arbeidsmarktperspectieven is te wijten aan de motieven en de mentaliteit van leerlingen.
- > Stadsontwikkeling en residentiële ontwikkeling dient van in de conceptuele fase oog te hebben voor de inplanting van diensten, zoals scholen. Momenteel is dat slechts ten dele het geval. Deze integratie zou veel systematischer moeten worden doorgetrokken.
- > De stakeholders wijzen erop dat de noden van leerlingenmobiliteit onvoldoende op de beleidsagenda staat van de verantwoordelijken voor mobiliteit. Wie oog wil hebben voor de toekomstige inplanting en vergroting van scholen dient hier ook rekening mee te houden. De *MIVB* en *Brussel Mobiliteit* werken eraan en trachten dit mee op de agenda te houden.
- > De aanmeldingsprocedure wordt als een nuttig instrument ervaren om de schaarste te beheren in het basisonderwijs en als een middel om toegang tot gegeerde scholen op een rechtvaardige manier te reguleren.

Tot slot kan worden opgemerkt dat de Nederlandstalige scholen een lange weg hebben afgelegd. Sinds de inrichting van een lokaal overlegplatform voor het secundair onderwijs, waarin alle stakeholders worden verenigd, zijn de posities van de onderwijsverstrekkers over de kernproblemen in Brussel naar elkaar toe gegroeid. Het LOP heeft er gewerkt als een katalysator voor de totstandkoming van een governancemodel langs Nederlandstalige kant. Er is meer consensus dan discussie over de diagnose van de kernproblemen, alsook de doelstellingen op korte en middellange termijn inzake de nodige beslissingen en investeringen in het Brussels onderwijs. Alle actoren zijn zich bewust van het feit dat de bevolking toeneemt, maar dat de druk in het secundair vooral te voelen is in een bepaald type scholen, met name voor de “zuivere ASO-scholen”. Het is echter zeer de vraag of dit soort scholen nog moet groeien in het Gewest. Daarover spraken de stakeholders zich niet ondubbelzinnig uit. Voor de

komende jaren is er vooral plaats tot groei in de technische richtingen zonder een extra nood tot capaciteitsuitbreiding. Dit zou aan een maatschappelijke behoefte voldoen, alsook de druk op de scholen verminderen. Binnen de huidige context lijkt er echter weinig te veranderen aan de vraag van ouders. Scholen hebben ook niet de mogelijkheden om hierop in te werken.

Daarnaast zijn alle stakeholders er echter ook van overtuigd dat de uitdaging ligt in het verbeteren van de afstemming met het Franstalige onderwijs. We hebben met andere woorden nood aan een governance-model dat beide gemeenschappen integreert en pro-actief beleid kan uitwerken in de plaats van retro-actief op een crisis te reageren (zoals bijv. onder de vorm van een task-force). Het is echter de vraag of alle partners in beide gemeenschappen dit model dragen.

REFERENTIELIJST

Bryman, A. (n.d.). *Social Research Methods*. (5th ed.). Oxford: University Press.

Goosen, K., Boone, S., Dehertogh, B., Kavadias, D., Mahieu, P., Van Avermaet, P., Vanhoof, J., Van Houtte, M. & Van Kerckhove, C. (2017). *Is dat iets voor mij, juf? Leerlingen versterken in het keuzeproces van basis naar secundair*. Lannoo. Leuven: LannooCampus.

Janssens, R., Chaltin, K., & Mares, A. (2013). *Het Nederlandstalig onderwijs in Brussel*. Retrieved June 4, 2017, from <http://www.briobrussel.be/ned/webpage.asp?Webpageld=1115>

IB EFE Bruxelles & Banspa (2016), *Cadastre 2016 de l'offre francophone d'enseignement qualifiant et de formation professionnelle en Région de Bruxelles Capitale - Année de référence 2014 - Kadaster 2016 van het Nederlandstalig aanbod van onderwijs en opleiding in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest - Referentiejaar 2014*. Brussel / Bruxelles: Task force werk onderwijs opleiding ondernemen op vraag van de Brusselse minister van economie en tewerkstelling. Retrieved May 7, 2017 from www.spfb.brussels/sites/default/files/asset/document/plan_formation_Bruxelles_2020_cadastre.pdf

Keman, H., & Ait-Malouk, M. (2002). Democratic Institutions, Governance and Political Performance. In H. Keman (Ed.), *Comparative Democratic Politics. A Guide to contemporary Theory and Research* (pp. 257-286). London/Thousand Oaks/New Delhi: SAGE.

Mintrom, M. (2000). *Policy Entrepreneurs and School Choice*. Washington DC: Georgetown University Press.

BIJLAGE

Topiclijst – Capaciteitsonderzoek

Stel jezelf kort voor.

Vraag of het goed is dat we het gesprek opnemen?

Mogen we indien nodig citeren uit het gesprek?

We gaan sowieso het interview laten nalezen.

We zullen het rapport doorsturen van zodra het wordt vrijgegeven door de opdrachtgever. Dat is voor dit onderzoek perspective.brussels.

Introductie:

We zijn geïnteresseerd in uw deskundigheid inzake onderwijs in Brussel en meer bepaald in uw visies en inzichten over de schoolcapaciteit in het secundair onderwijs in

Brussel. De kernvraag waarop we willen ingaan is hoe mogelijke capaciteitstekorten en overcapaciteit kunnen worden aangepakt?.

Er is een steeds groeiende bevolking in Brussel. Dit vertaalt zich in een toename van kinderen en jongeren die instromen in het Nederlandstalig en Franstalig onderwijs. Volgens het Federaal planbureau kunnen we in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest tussen 2016 en 2025 nog een toename van meer dan 15 000 jongeren tussen 13 en 18 jaar verwachten. Wij willen graag weten hoe u het bestaande capaciteitstekort eervaart, hoe u die evolutie ziet en hoe u die denkt aan te pakken.

Rekening houdende met uw opmerkingen willen we ook een idee krijgen hoe we de eventuele onder- en overcapaciteit van scholen in kaart kunnen brengen. Welke indicatoren zijn belangrijk voor beleid?

Intro		Vragen
0	Kan u zichzelf kort voorstellen, wie u bent, maar vooral wat uw functie is binnen deze organisatie?	<ul style="list-style-type: none"> > Hoe lang bent u al actief in de huidige organisatie? > Hoe lang bent u al actief in uw huidige functie? > Binnen welk kader hebt u voor de eerste keer te maken gehad met de problematiek van onvoldoende schoolcapaciteit in Brussel?
Diagnose van de problematiek		Vragen
1	Wat is volgens, naast de demografische groei, u de belangrijkste oorzaak voor het ontstaan van het plaatstekort in het Brussels Onderwijs?	<ul style="list-style-type: none"> > Was dit volgens u te voorzien? > Waarom hebben we dit in het verleden niet gekend volgens u? > Was het tekort in het secundair niet te voorzien toen zich dat ook in het basisonderwijs voordeed?
2	Hoe werd capaciteit in het verleden bepaald in het basisonderwijs? En hoe gebeurde dat in het secundair onderwijs?	<ul style="list-style-type: none"> > Bestaan er documenten of plannen waar u de groei van het aantal leerlingen en schoolcapaciteit in kaart brengt voor het secundair onderwijs (i.f.v. de gewenste en huidige capaciteit)? > Hoe identificeert en definieert u een overbezette school?

3	<p>Het capaciteitsprobleem wordt besproken in termen van plaatstekort. Maar is dat altijd wel het geval in het secundair onderwijs? Is er ook sprake van "onderbezetting"?</p>	<ul style="list-style-type: none"> > Zijn er volgens uw informatie ook onderbezette scholen? > Of moeten we dat meer op het niveau van richtingen bekijken? > Zijn er onderbezette richtingen? Zo ja, de welke? > Welke rol spelen migratie tussen schoolsystemen van basis naar secundair? > Welke rol speelt de leerlingenmobiliteit in termen van "migratie" naar of van Brussel in het secundair een rol?
---	--	---

Topic: indicatoren		Vragen
4	<p>We richten ons specifiek op het secundair onderwijs. Zijn er indicatoren of benchmarks die u gebruikt om te weten of er een overcapaciteit of ondercapaciteit van dergelijke scholen is?</p>	<ul style="list-style-type: none"> > Hoe precies zijn die indicatoren? Zijn het algemene - indicatoren of zijn het precies meetbare indicatoren? > Hoe vaak worden deze indicatoren geüpdate? > Verschillen deze indicatoren naar de (taal)regio onder beschouwing? > Wat is er nodig om toekomstige scenario's van studentbezetting en schoolbezetting te meten?
5	<p>Als we kijken naar de huidige schoolgrootte en de schoolbezetting: Is er vandaag een ondercapaciteit of overcapaciteit?</p>	<ul style="list-style-type: none"> > Is de huidige schoolinfrastructuur voldoende voor de leerlingenaantallen in uw scholengroep, schoolgemeenschap? > En in de toekomst? Is deze voldoende? Op welke manier schat u deze in? > Is er eventueel een tegenstelling tussen de gewenste en huidige schoolcapaciteit? > Wat zijn de vooruitzichten van de groei van de schoolpopulatie? > Wat is de huidige en en voorspelde capaciteit? > Is er een mismatch tussen vraag en aanbod in uw schooldomein? > Zijn er scholen met een probleem van overcapaciteit en kunnen zij eventueel gecompenseerd worden door scholen die een ondercapaciteit hebben?

Topic: residentiële ontwikkeling		Vragen
6	Hoe is het probleem van schoolcapaciteit gerelateerd tot de residentiële ontwikkeling in Brussel?	<ul style="list-style-type: none"> > Heeft u weet van een residentieel/buurt project die een impact kan hebben op de toekomstige vraag naar schoolcapaciteit in uw schooldomein? > Is er overleg met privé-partners in de uitwerking van een gemengd project (residentieel-onderwijs)? > In welke mate ervaart u dit als een mogelijke piste om in de toekomst scholenbouw te promoten? <p>Regionale verschillen</p> <ul style="list-style-type: none"> > Is er een algemene trend of zijn er regionale verschillen (Franse en Vlaamse regio's)? > Zijn er specifieke verschillen volgens de socio-economische achtergrond van de buurt? > Zijn er verschillen tussen stedelijke en rurale gebieden? > Is er een verschil tussen de scholen in Brussel en deze in de rand?

Topic: infrastructuur		Vragen
7	Wat is de huidige beschikbare infrastructuur van uw scholengroep, schoolgemeenschap?	<ul style="list-style-type: none"> > Over hoeveel aantal scholen gaat het? > Hoeveel beschikbare gebouwen zijn het? > Voor hoeveel leerlingen is dat? > Over hoeveel ASO, resp. BSO, KSO en TSO leerlingen gaat het grosso modo (in termen van percentages)? > Heeft uw scholengroep/schoolgemeenschap eventueel plannen om de schoolinfrastructuur uit te breiden? > Zo ja, welke onderwijsvormen verdienen de voorkeur? > Wat zijn de specifieke capaciteitsnoden met betrekking tot de verschillende types van onderwijs: algemeen, beroeps, technisch en kunstonderwijs? > Wat zijn de toekomstige mogelijkheden met betrekking tot het uitbreiden van de infrastructuur? > Welke nieuwe infrastructuur zou er gebouwd moeten worden? > Hoe kan de huidige infrastructuur optimaal gebruikt worden?
8	Om de capaciteit te bepalen hanteren scholen een leerling/Leerkracht-verhouding	<ul style="list-style-type: none"> > Wat is de huidige leerling-leerkrachtratio in de 1ste graad van het Secundair in Brussel? > Wat is de Leerling-leerkrachtratio in de verschillende onderwijsvormen vanaf de 2de graad? Zijn er verschillen tussen ASO, BSO, KSO en TSO? Zo ja waarom? > Zijn er regels die leerlingen op een specifieke manier indelen in de klassen? > Hoeveel groei in de leerlingenaantallen kan er in de toekomst beheerd worden?

	Topic: welke antwoorden?	Vragen
9	<p>Hoe kan op korte termijn worden omgegaan met de groei in aantal leerlingen?</p>	<ul style="list-style-type: none"> > Is het verhogen van de klasgrootte mogelijk? Voor alle vormen op dezelfde manier? Tot op welke hoogte? > Hebt u momenteel weet van problemen met het plaatsen van leerlingen in de scholen? > Voldoet de huidige aanmeldingsprocedure in de eerste graad in het Nederlandstalig onderwijs? > Is deze procedure eerlijk of rechtvaardig? Hoe zou een dergelijke procedure er idealiter moeten uitzien? > Zou deze procedure moeten worden uitgebreid naar alle scholen van het Nederlandstalig onderwijs? Zo ja waarom? Of waarom niet? > Zou deze procedure moeten worden uitgebreid naar alle scholen in Brussel, dus ook naar de Franstalige secundaire scholen? Waarom wel (of niet)?
10	<p>Welke toekomstige school infrastructuur is zeker essentieel voor het optimaal functioneren van de Brusselse school in toekomst?</p>	<ul style="list-style-type: none"> > Kan u voorbeelden geven?
11	<p>Zijn er voldoende (financiële en materiële) hulpmiddelen om om te gaan met de schoolnoden met betrekking tot schoolcapaciteit?</p>	<ul style="list-style-type: none"> > In termen van beslissingsmacht > In termen van budgetverdeling > In termen van de coördinatie tussen scholen en de beleidsmakers? > Het vinden van leerkrachten is nu al moeilijk voor Brussel. Hoe ziet u dit evolueren in functie van dit capaciteitsvraagstuk? > Hoe dient volgens u de groei financieel te worden ondersteund? Dient de overheid hier een injectie te geven? Zo ja, welke overheden? Hoe pakken ze dit best aan?

Topic: governance		Vragen
12	Is er meer coördinatie tussen scholen en lokaal bestuur noodzakelijk in domeinen zoals strategische planning en plaatsing van leerlingen?	<ul style="list-style-type: none"> > Kan u hier meer over toelichten: welke belanghebbenden moeten zeker aangesproken worden? > Hoe ziet u de samenwerking met de andere onderwijsverstrekkers (koepels)? > Hoe ziet u de samenwerking met de andere gemeenschap in Brussel? > Wie moet idealiter de regierol op zich nemen? Of hoe dienen we dit te organiseren?
13	Is het huidige institutionele en legale kader met betrekking tot de regulering van schoolcapaciteit adequaat? Waarom wel/niet?	<ul style="list-style-type: none"> > Wat zijn de sleutel of relevante reguleringen met betrekking tot schoolcapaciteit? > Zijn er (relevante) verschillen tussen de Vlaamse en Franse gemeenschappen? > Welke zijn de instituties die de toepassing ervan op zich nemen? – Zou dit eventueel moeten veranderen? > Is de bestaande regelgeving voldoende om met overcapaciteit en ondercapaciteit om te gaan? Op welke manier wordt dat nu geregeld en hoe zou het best worden geregeld? Leg uit.
14	In het Franstalig onderwijs wordt een Pacte d'excellence uitgewerkt en in het Nederlandstalig onderwijs werd een hervorming van het secundair onderwijs goedgekeurd.	<ul style="list-style-type: none"> > Welke sterktes en zwaktes ziet u in deze hervormingen voor het secundair onderwijs in Brussel? > Welke opportuniteiten en bedreigingen ziet u in deze hervormingen voor het capaciteitsvraagstuk?
15	We proberen zo veel mogelijk nuttige informatie te verzamelen.	> Beschikt u over documenten, onderzoeken, monografieën, boeken, die mogelijk nuttig zouden kunnen zijn voor ons thema?
16	Zijn er nog actoren die we zouden moeten bevragen voor dit onderzoek?	
	Is er nog een aspect of een bedenking die we niet hebben behandeld en die relevant is voor dit capaciteitsonderzoek?	

Ik wil u alvast hartelijk danken voor uw bereidwillige deelname aan ons onderzoek.

